

NOVÉ POZNATKY O RODU SPIROPLECTINELLA KISELMAN, 1972 (FORAMINIFERIDA)

NEW KNOWLEDGE ON THE GENUS SPIROPLECTINELLA KISELMAN, 1972 (FORAMINIFERIDA)

Jiřina Čtyroká¹ - Adriena Zlinská²

Foraminifers, Taxonomy, Synonymy

Jednou z významných skupin mikroorganismů, které v poslední době vystupují do popředí při mikropaleontologickém výzkumu, jsou aglutinované foraminifery. Výsledky jejich výzkumu lze využít při řešení stratigrafie jednotlivých miocenních pánví i k širším regionálním korelacím větších územních celků. Jak ukázala praxe poslední doby, bude však nutná revize některých rodových zařazení v rámci nově vydaného systému řádu Foraminiferida Loeblicha a Tappanové (1988).

V krátkém příspěvku jsme se zabývaly v roce 1992 kromě jiných druhů morfologickým studiem a taxonomií vybraných zástupců čeledí Spiroplectamminidae Cushman 1927 (druhy *S. carinata* a *S. acuta*) a Textulariidae Ehrenberg, 1838 (druhy *T. deperdita* a *T. mariae*).

Velké morfologické rozdíly v obrysu schránky druhu *Spiroplectinella carinata* (d'Orbigny, 1846) vedly v závislosti na rozmanitých ekologických podmínkách ke vzniku různých ekoform u tohoto sice průběžného, ale pro podstupeně badenu - včelič - stratigraficky význačného druhu (zána se *S. carinata*, Grill, 1941). Tyto formy byly považovány četnými autory v první polovině tohoto století za samostatné druhy, případně poddruhy. Teprve výzkumy schránek v procházejícím světle (Cicha-Zapletalová, 1965) a pozdější moderní metodika zkoumání na orientovaných řezech s pomocí elektronového mikroskopu objasnily další fakta o vnitřní stavbě schránky a struktuře její stěny. Halics a Reiss (1979) popisují převážně na recentním materiálu vybraných druhů rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972 a *Textularia* Defrance, 1824 přítomnost větevnatých polygonálních pseudopór ve stěně schránky, slepě ukončených na vrstvičce organického materiálu, která uzavírá dutiny pórů z vnitřní strany.

Při revizním zpracování materiálu z badenu české a slovenské části výdeňské pánve se nám podařilo prokázat na orientovaných řezech fosilních schránek druhů *Spiroplectinella carinata* (d'Orbigny, 1846) a *S. acuta* (Reuss, 1850) vnitřní vrstvičku velmi jemné struktury, vystýlající vnitřek jednotlivých komůrek jako vnitřní povlak i přítomnost nepravidelných pseudopór na povrchu schránek, popsaných dosud především na recentním materiálu. Tuto skutečnost autor rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972 nezaznamenal a je rovněž v rozporu s diagnózou tohoto rodu v systému Loeblich a Tappan, 1988. Ti uvádějí, že stěna schránky je nekanalikulátní.

Hottinger, Halics a Reiss (1990), kteří přiřadili druh *Spiroplectammina carinata* (d'Orbigny) k morfologicky velmi blízkému a později popsanému kanalikulátnímu rodu *Spirorutilus* Hofker, 1976, soudili, že rod *Spirorutilus* by mohl být považován za mladší synonymum rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972, kdyby se prokázalo, že typ rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972 (tj. druh *Spiroplecta wrightii* Silvestri, 1903), má ve stěně schránky také vyvinuty pseudopory. Tuto strukturu u *S. wrightii* však na orientovaných řezech na recentním materiálu popsal již o rok dříve Bender (1989).

Tím je prokázáno, že název rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972 má prioritu před rodem *Spirorutilus* Hofker, 1976, na což také poukázala v nejnovější době Grimm (1993). Ta zjistila na základě materiálu z rupelu Mohučské pánve samostatnost rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972 s typovým druhem *S. carinata* (d'Orbigny, 1846). V souladu se systémem Loeblich a Tappan (1988) považuje také rod *Spirorutilus* Hofker, 1976 za mladší synonymum rodu *Spiroplectinella* Kiselman, 1972.

Dále jsme prokázaly metodou SEM na orientovaných řezech v procházejícím a dopadajícím světle, že podle uspořádání vnitřní části schránky druh *Textularia deperdita* d'Orbigny, 1846 skutečně patří k rodu *Textularia* Defrance, 1824. Dokazují to jak biseriální stavba i chybějící spira v počátečním stadiu schránky. Tento druh byl některými autory pouze na základě podobné vnější morfologie mylně řazen k rodu *Spiroplectammina* Cushman, 1927 a v poslední době i k rodu *Spiroplectinella* (Grimm, 1993). V pánvích Západních Karpat se vyskytuje od oligocénu do středního badenu, rozšíření má největší v podstupních badenu, moravu a včelič.

Obdobně *Textularia mariae* d'Orbigny, 1846, je druh dříve řazený pouze na základě vnější morfologie střídavě k rodům *Textularia* nebo *Spiroplectammina*, v systému Loeblich a Tappan (1988) dokonce k rodu *Spiroplectinella*. Při revizi tohoto druhu jsme však dokumentovaly na orientovaných řezech jeho příslušnost k rodu *Textularia* Defrance, 1824. Variabilita tohoto druhu se projevuje ve velikosti schránky a různém stupněm vydutosti komůrek, laterálně opařenými kužlovitými trny, které mají jen typičtí jedinci. V pánvích Západních Karpat je jedním z vůdčích druhů pro spodní a střední baden.